

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Єгьоне Акперова,

студентка 1 курсу,

освітнього ступеня – магістр

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник:

В. В. Бурназова, к.пед.н., доцент (БДПУ)

СПЕЦИФІКА МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Актуальність. Характерною ознакою музичного буття сучасного суспільства є стрімке зростання інноваційно-комунікативних технологій, інформаційно-джерельного поля, посилення впливу мас-медіа на художню свідомість, смаки й уподобання молоді, насичення музично-віртуального простору явищами різної художньої якості та досконалості.

Ступінь досліджуваності проблеми. Система музично-теоретичної підготовки музикантів, що складалася впродовж багатьох століть у світовому просторі, стосувалася, в першу чергу, мистецько-академічної освіти, спрямовуючись на всебічну освіту виконавців, мистецтвознавців, композиторів. На наш час зміст цієї підготовки забезпечується комплексом дисциплін навчального плану, які у сукупності охоплюють комплекс фундаментальних знань у галузі музичної теорії, знань і практичних теоретично-прикладного, технологічного характеру, практичних навичок і вмінь, які закладають базу музично-теоретичних понять і уявлень та забезпечують дієвість їх застосування у процесі навчальної та майбутньої фахової діяльності.

Із становленням загальноосвітньої системи музичного виховання та потребою у підготовці фахівців цього специфічно-педагогічного профілю, зміст навчання набував відповідної специфіки, зумовленої метою, функціями та змістом майбутньої діяльності суб'єктів навчання.

У вирішенні цього питання важливу роль відіграє якість музично-теоретичної підготовки студентів, як чинника, що закладає базу їх успішної навчально-музичної діяльності у комплексі фахових дисциплін та в підготовці до компетентної праці вчителя музичного мистецтва. Значущість музично-теоретичної підготовки у професійному становленні вчителів музичного мистецтва підкреслюється багатьма вченими й методистами, у числі яких: Е. Абдуллов, Л. Арчажнікова, Г. Побережна, І. Котляревський, О. Ростовський, О. Хижна, В. Шульгіна, С. Шип та ін.

Натомість, як показують дослідження науковців і узагальнення спостережень, музично-виховний вплив викладачів музичного мистецтва не забезпечує оптимальних результатів освіти студентства як освічених музичних аматорів, що, не в останню чергу, зумовлено недоліками музично-теоретичної підготовленості вчителів музичного мистецтва, певною звуженістю змісту навчання стильовими рамками, відносним розривом між

музично-теоретичними знаннями студентів і здатністю до їх застосування в музично-практичній діяльності (Ю. Бичков, А. Болгарський, І. Малашевська, О. Хоружа, Т. Щериця та ін.).

Отже, на цей час існують суперечності:

- між потребою суспільства в підвищенні рівня музичної культури студентської молоді і недостатньою ефективністю освітньої системи музичного виховання;

- між багатством і розмаїттям історично-стильових, музичних культур та змістом і методикою підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на музично-теоретичних заняттях, значною мірою зорієнтованих на засвоєння принципів організації музичної мови обмеженого історико-стильового періоду;

- між існуючою методикою формування комплексу знань, умінь та навичок на музично-теоретичних заняттях, що закладають фундамент підготовки вчителів музичного мистецтва на інших дисциплінах фахового циклу, та недостатньою готовністю студентів до їх самостійного, гнучкого й творчого застосування у різних навчальних контекстах;

Мета і методи дослідження обґрунтувати специфіку музично-теоретичної підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва та застосування інноваційних методів, які забезпечать якість майбутньої професійної діяльності здобувачів освітнього ступеня магістр.

Сутність дослідження. Багатофункціональність і багатогранність професії вчителя музичного мистецтва потребує від фахівця володіння майстерністю лектора-просвітника, хорового диригента, музиканта-виконавця – інструменталіста й вокаліста, педагога-методиста, який здатен навчати молодь слухати музику, розвивати в них музичні здібності, формувати навички співу, в доступній формі викладати основи елементарної музичної грамоти та прививати навички творчого музикування. Ефективність всього розмаїття музично-педагогічних дій вимагає відповідної підготовки студентів, база якої закладається на музично-теоретичних заняттях, забезпечуючи формування широкого комплексу загально-музичних та методичних знань, практичних вмінь, навичок їх творчого застосування в педагогічній практиці (Е. Абдуллін, Л. Арчажнікова, А. Козир, Г. Падалка, Г. Побережна, О. Ростовський та ін.). Велику роль у їх реалізації відіграє добір методів, які мають бути багатоцільовими та спрямовуватись на активізацію мотиваційно-потребової сфери студентів, розвиток їх музичних і творчих здібностей в єдності перцептивної бази, музично-теоретичного, художнього мислення, внутрішніх слухових уявлень, підготовку до різних видів навчально-практичної діяльності; а також залучення до методико-педагогічної апробації набутих знань і вмінь.

Ефективними методами, за яких забезпечується активізація інтересу студентів до музичних занять, вважаємо спонукально-мотиваційні, зокрема – методи переконання (у бесідах і диспутах); створення «ідеального образу» вчителя; ігрові, рефлексивні методи – відстроченого аналізу та самоаналізу із застосуванням мультимедійного супроводу занять; самооцінки й перехресного оцінювання студентами один одного за обумовленими критеріями.

Задля формування рефлексивної свідомості доцільним вважаємо використання мультимедіа-засобів, які дозволяють «розводити за часом» дії студента та його сприйняття й самоаналіз: музикантам добре відомо, що при повторних прослуховуваннях все більш ясними стають недоліки і помилки, невідповідність результату уявному, очікуваному результату, що сприяє формуванню здатності до адекватної самооцінки та пошуку методів і шляхів самовдосконалення.

Важливим у розвитку спеціальних музичних здібностей вважаємо застосування синхронно-асоціативного методу, застосування якого базується на поєднанні й гармонічному розвитку трьох сенсорних: аудіальної, візуальної, кінестетичної та будується на засадах скоординованих дій всіх аналізаторів, соматично-виконавських дій, внутрішніх музично-слухових, зорових уявлень, що значно полегшує їх засвоєння, усвідомлення в узагальнених музично-теоретичних поняттях.

Важливу роль має відігравати і концентричний метод (за М. Глінкою), застосування якого у процесі музично-теоретичної підготовки вбачаємо у поверненні до раніше засвоєного навчального матеріалу (понятійного, інтонаційного, музично-практичного) на більш високих стадіях його осягнення та застосування в більш складних формах практичного музикування.

З метою активізації музично-теоретичного мислення, формування музичних понять, усвідомлення взаємозалежності та причинно-наслідувальних зв'язків і закономірностей, доцільним вважаємо цілеспрямоване поєднання дедуктивного та індуктивного методів пізнавальної діяльності, яке має забезпечити утворення у студентів цілісної й систематизованої картини музично-теоретичних понять, а також деталізованих уявлень про кожен засвоюваний елемент.

Досягнення технологічності, передбачуваності й прогнозованості результатів підготовки майбутнього вчителя зумовлює значущість алгоритмізації освітнього процесу, його втілення у різних сферах навчальної діяльності, зокрема – у формуванні внутрішніх слухових уявлень, виконавських навичок – від репродуктивної до самостійної та творчої імпровізаційної форми опанування начальним матеріалом.

Провідна роль має відводитися і визнаному у сфері музичної освіти методу поетапного засвоєння навчального матеріалу – від репродуктивно-еталонного до самостійно-усвідомленого та імпровізаційно-творчого застосування, його реалізація стосовно кожного інтонаційного, теоретично усвідомленого елементу.

Надзвичайно ефективними вдається метод включення у фахово-рольові ігри, в яких студенти почергово проводять із одnogрупниками завдання, подібні тим, які в майбутньому вони можуть використовувати у своїй педагогічній діяльності, наприклад – проводити розспівування, грати акомпанемент до мелодії, яку співають інші студенти, визначати інтонаційні помилки.

У розвитку творчих здібностей важливим стає метод включення студентів у ансамблеві форми музикування, наприклад – створення ритмового супроводу до мелодії, яку сольфеджують інші студенти, імпровізацію акомпанементу на задану акордову послідовність одним

студентом та мелодії іншим студентом тощо.

Сприяння актуалізації фахової компетентності майбутнього фахівця у тих компонентах, які забезпечуються змістом музично-теоретичної освіти, потребує синтезу всіх набутих знань, навичок і вмінь, їх утілення в аналітико- інтерпретаційних, вербальних формах та цілісно-творчих формах музикування. Такими формами мають слугувати розробка студентами педагогічно спрямованих анотацій до творів з шкільної програми, їх захист-презентація, рольові ігри методико-практичного спрямування, зокрема – самостійне проведення студентами ладових, багатоголосних ритмових вправ, диктант-запис шкільних пісень, їх вокальне аранжування й інструментальна обробка, транспонування, створення ритмових партитур, створення наочних посібників, музично-теоретичних кросвордів. Доцільним є включення студентів у ігрові методи, як-от: гра-змагання (наприклад – теоретична «розминка» – на перевірку міцності та мобільності теоретичних знань і вмінь стосовно будови певних інтервалів, акордів, тональностей, дидактичних ігор, спрямованих на формування фахової компетентності студентів; рольові ігри у «вчителя й учнів» у впровадженні ритмових, ладових вправ; гра-моделювання інтонаційних особливостей мелодії в наочних та рухових формах їх аналогового відтворення.

Методи, побудовані на застосуванні сучасних інформаційно-комунікативних засобів уможливають вдосконалення навичок самоорганізації студентів за рахунок оволодіння принципами створення портфоліо, бази інформаційних даних і посилань на музичні приклади, комплекту аудіо- та відеозаписів задля самостійного здійснення слухового аналізу, тренажу мелодичних імпровізацій, застосовування інноваційних методик у процесі педагогічної практики (робота з інтерактивною дошкою, використання нотографічних, інформаційно-звукових приладь, медіа-супровід уроку, розробка освітніх презентацій).

Отже, у основу обґрунтування комплексу методів покладено уточнення функцій, властивих викладачу музичного мистецтва, а саме – педагогічно-просвітницької, музично-розвивальної, виконавсько-презентаційної, виконавсько-формуальної, освітньо-теоретичної.

Побудований на зазначених методах, освітній процес має сприяти розкриттю потенційних можливостей, самореалізації на всіх дисциплінах професійної підготовки, досягненню успіху й конкурентоспроможності в майбутній фаховій діяльності.

Основні висновки. Підсумовуючи вищезазначене, варто підкреслити, що у розробці методів музично-теоретичної підготовки враховувалась стимуляція мотивовано-ціннісного ставлення студентів до оволодіння фахом вчителя музики, посилення функціонально-компетентної орієнтації освітнього процесу, його організацію на засадах внутрішньо-предметних, міждисциплінарних зв'язків та налагодження міжциклової координації, методично обґрунтованого застосування сучасних інформаційних технологій та технічних засобів навчання.

Обґрунтовано комплекс експериментальних методів та організаційних форм музично-теоретичної підготовки студентів, застосування яких уможливорює підвищення ефективності зазначеного

процесу та вирішення завдань дослідження. Головними з них визначено: мотиваційно-спонукальні, формувально-практичні (концентричний метод, методів синхронно-асоціативного засвоєння навчального матеріалу, поетапне формування практичних і творчих навичок, організацію освітнього процесу на засадах посилення внутрішньо-предметних, міждисциплінарних зв'язків та налагоджування міжциклової координації), формувально-когнітивні (поєднання дедуктивного та індуктивного методу, організації самостійної музично-пізнавальної діяльності із застосуванням методів самоорганізації, рефлексивно-спрямованих методик, зокрема – мультимедійного супроводу занять, застосування фахово-ігрових форм навчання, комплексу інформаційно-комунікативних технологій та технічних засобів навчання з метою наближення освітнього процесу до реальних умов майбутньої професійної діяльності студентів

ЛІТЕРАТУРА

1. Побережна Г. І. Проблеми інтегрованого викладання музично-теоретичних дисциплін у педвузах / Г.І. Побережна, Т.В. Щериця // Вісн. Житомир. Держ. Ун-ту ім. І. Франка. – 2005. – № 21. – С. 16-18. Побережна Г. І., Щериця Т. В. Загальна теорія музики / Г. І. Побережна, Т. В. Щериця. – К : Вища школа, 2004. – 303 с.

2. Щериця Т. Музично-теоретична підготовка вчителів музики. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/pspo/2006_12_2/doc_pdf/Schericya_st.pdf

3. Юник Д. Г. Опанування музичною інформацією в контексті довільної та мимовільної пам'яті інструменталістів / Д. Г. Юник. [Електронний ресурс]. Режим доступу : [http // /bitstream/123456789/5707/1/Yunyk.pdf](http://bitstream/123456789/5707/1/Yunyk.pdf)

Яна Андрющенко,

студентка 3 курсу

факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Наук. керівник: **Ю. П. Тараненко,**

к. п. н, ст. викладач (БДПУ)

ХОРЕОГРАФІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ УЯВИ ТА ФАНТАЗІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для розвитку спеціальних здібностей. Сучасна психологічна наука стверджує, що дітям цього віку притаманні конкретність і образність мислення, емоційне сприйняття дійсності та активне ставлення до неї.

Дослідження Л. Виготського, В. Давидова, Є. Ігнат'єва, В. Крутецького, Н. Лейтеса, Я. Пономарьова, С. Рубінштейна та інших вказують на те, що уява та фантазія виступає не тільки передумовою ефективного засвоєння учнями нового навчального матеріалу, але і є умовою творчої переробки наявних знань у дітей.

Серед багатьох видів мистецтв хореографія має найбільший потенціал у розвитку уяви та фантазії дітей молодшого шкільного віку, бо